

Η σημασία της 25ης Μαρτίου 1821

Η 25η Μαρτίου 1821, η επέτειος της Εθνικής παλιγγενεσίας ανατέλλει και πάλι εν έτει 2024. Το θαύμα που λέγεται “αγώνας για την ανεξαρτησία” προβάλλει τη δόξα, τη γενναιότητα, την τόλμη, την αυτοθυσία. Αυτή την άγια ημέρα το γένος δίνει το “παρών” στις επάλξεις του Εθνικού χρέους. Οι Έλληνες με στερήσεις και κακουχίες, πολεμούν τους Τούρκους: σε κάθε χαράδρα υψώνεται και ένα τρόπαιο νίκης, σε κάθε βουνοπλαγιά στήνεται και ένα μνημείο δόξας και γράφεται και μια χρυσή σελίδα συγκρούσεων και κατορθωμάτων ηρωικών. Ο τίμιος και δίκαιος αγώνας των αγωνιστών στεφανώνεται με νίκες και θριάμβους. Οι Έλληνες, εξάλλου, στις καθημερινές συγκρούσεις με τους κατακτητές, δεν νικούν απλώς, αλλά μεγαλουργούν. Τα υπεράνθρωπα κατορθώματά τους θαυμάζονται, επαινούνται και εγκωμιάζονται από όλο τον κόσμο.

Με τις πανηγυρικές εορταστικές εκδηλώσεις θα αναστοχασθούμε τις μορφές των ηρώων και ημιθέων του 1821: τον γέρο του Μωριά Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, τον μπουρλοτιέρη των ψυχών αρχιμανδρίτη Γρηγόριο Δικαίο (Παπαφλέσσα), τον αρχιστράτηγο της Ρούμελης Γεώργιο Καραϊσκάκη, τον ήρωα της Αλαμάνας Αθανάσιο Διάκο, το γίγαντα Οδυσσέα Ανδρούτσο, τον πυρπολητή Κωνσταντίνο Κανάρη, τον θαλασσομάχο Ανδρέα Μιαούλη, τη σπουδαιότερη γυναίκα που έλαβε μέρος στην επανάσταση Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα, την αγωνίστρια Μαντώ Μαυρογένους και τόσους, τόσους άλλους που συμμετείχαν στον αγώνα ενάντια στον κατακτητή. Οι Οθωμανοί Τούρκοι, που τετρακόσια περίπου χρόνια, έκαιγαν, άρπαζαν, σκότωναν, βασάνιζαν ανελέητα τους προγόνους μας, κατατροπώνονται παντού. Ο άνεμος της σκλαβιάς ανανεώνεται με τη ζωογόνο αύρα της θεάς Ελευθερίας. Θα καταθέσουμε και τη φετινή χρονιά στην ιερή τους μνήμη στεφάνια από μυρτιά και δάφνη στις προτομές, στ’ αγάλματα και τα κενοτάφια των αγωνιστών του ’21. Φυσικά το χρέος είναι βαρύ της διαφύλαξης και περιφρούρησης της ελευθερίας και ανεξαρτησίας που εκείνοι παρέδωσαν - ένα συμβόλαιο ελευθερίας, γραμμένο κυριολεκτικά με το αίμα τους. Ο αγώνας της Ελληνικής ανεξαρτησίας υπήρξε το πιο σημαντικό γεγονός

της εποχής του, επιβεβαιώνοντας ότι η αγωνιστικότητα και η ισχυρή θέληση ενός λαού μπορούν ν' αλλάξουν την ιστορική του μοίρα !

Γι' αυτό τον λόγο, ο Αγώνας του '21 παραμένει διαχρονικός και επίκαιρος για εμάς τους Νεοέλληνες : η οποιαδήποτε μορφή ελευθερία, απαιτεί αρετή, τόλμη και φυσικά πολλές θυσίες να αποκτηθεί, πόσο μάλλον δε να διατηρηθεί. Το σύνθημα της επανάστασης, «*Ελευθερία ή θάνατος*», έγινε το εθνικό σύνθημα της Ελλάδας. Από το 1838, επί βασιλιά Όθωνα, η 25η Μαρτίου καθιερώθηκε ως επέτειος εορτασμού της έναρξης της επανάστασης, ως ημέρα εθνικής εορτής.

Χρόνια Πολλά σε όλους τους μαθητές και καθηγητές! Χρόνια Πολλά σε όλους τους Έλληνες!

Ο Αρχιεπίσκοπος Παλαιών Πατρών Γερμανός, με πλήρη συναίσθηση της βαριάς ευθύνης απέναντι στο έθνος και τον ταλαιπωρημένο λαό της Πελοποννήσου, υψώνει τη σημαία της Επανάστασης στα Καλάβρυτα. (Lodovico Lipparini, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο).

ΤΑ ΟΠΛΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

Περίτεχνα, ακριβά, φιλοτεχνημένα με χρυσό, ασήμι και φίλντισι, κοράλια και μαργαριτάρια, αλλά και αρχαίες επιγραφές, προερχόμενα από την πολεμική παραγωγή της Βενετίας, τα όπλα αποτελούσαν αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής και του αγώνα κλεφτών και αρματωλών. Επειδή επανάσταση χωρίς οπλικό εξοπλισμό δεν υπάρχει συνέδραμαν γι' αυτό τον σκοπό οι απανταχού φιλέλληνες, τους οποίους καλούσαν να λάβουν μέρος στον αγώνα με οποιονδήποτε τρόπο. Πολύ σημαντικά υπήρξαν κυρίως τα φιλελληνικά κομιτάτα στο Παρίσι και την Μασσαλία, όπου είχαν προσχωρήσει ευγενείς και λόγιοι οι οποίοι κάλυπταν με μια σειρά δραστηριοτήτων και δωρεών έξοδα του αγώνα!

«Θα πάρω το τουφέκι μου, τ' άγιο το καριοφίλι».

Από την ασπίδα της πάνοπλης

Αθηνάς, τα ξίφη και τους πελέκεις των αρχαίων Ελλήνων, (όπως αποτυπώνονται στα αρχαία αγγεία και τις συνθέσεις από μάρμαρο), οδηγούμαστε στα γιαταγάνια, τα χατζάρια και τις (μ)πιστόλες, των αγωνιστών του εικοσιένα με ιδιαίτερη υλική και συναισθηματική αξία. Πρόκειται για μια κοινωνία σε εμπόλεμη κατάσταση και τα τεχνουργήματα αντηχούν πολεμικές αντιλήψεις και τακτικές.

Τα όπλα που χρησιμοποιούσαν οι ήρωες του 1821 ήταν ιερά, μεταβιβάζονταν από γενιά σε γενιά, από συναγωνιστή σε συναγωνιστή αλλά ήταν και λάφυρα που αποσπούσαν από τους Οθωμανούς. Κοντολογίς αντιπροσώπευαν τη μαχητικότητά τους, ενώ πολλοί τους είχαν προσδώσει και ιδιαίτερα ονόματα.

Η ΜΑΧΗ
ΤΗΣ
ΑΛΑΜΑΝ
ΑΣ: η
αξιωματική
όνευτη
χατζάρα
του Α.
Διάκου.

Ανάμεσα στις μνήμες και τα

τεκμήρια της επανάστασης, τα όπλα, αντικείμενα συλλογών και μουσειακά εκθέματα, όσα τουλάχιστον διασώθηκαν έως σήμερα ήταν τα πολυτιμότερα, τα ανθεκτικότερα και συχνά τα λιγότερο χρησιμοποιημένα στη μάχη. (Εθνικό Ιστορικό Μουσείο).

Ακολουθεί μια μικρή περιγραφή και ανάλυση των σημαντικότερων όπλων της Επανάστασης του 1821.

*Τι τιμή στο παλληκάρι, όταν πρώτο στη φωτιά,
σκοτωθή για την πατρίδα με την σπάθα στη
δεξιά... 1*

Οι σπάθες ή πάλες αποτελούσαν μέρος του οπλισμού των στρατιωτών, το βασικό επιθετικό όπλο τους, μέχρι και τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Το σπαθί αυτό, από την εποχή της Τουρκοκρατίας, αναρτούσαν οι πολεμιστές με μεταξωτά κυλινδρικά κορδόνια από τον ώμο τους. Με επιμήκη λάμα, η σπάθη είναι κυρτή στη ράχη της ενώ στην κόψη είναι κοίλη και προς την αιχμή γίνεται κυρτή. Η λαβή αποτελείται από δυο τμήματα τα οποία στο κάτω άκρο αποκτούν πλατιά, κυρτή επιφάνεια, εσωτερικά και εξωτερικά επίπεδη. Το κενό ανάμεσά τους καλύπτει έλασμα από ατσάλι που φέρει εγχάρακτη διακόσμηση από κυματιστές γραμμές.

Οι πάλες αυτές αποτελούσαν παραλλαγή του περσικού και ασιατικού shamshir, του οθωμανικού kilidj, με μοναδική διαφορά τους το φάρδος της λεπίδας και την κατασκευή της θήκης.

➤ Σύμφωνα με τους μελετητές-ιστορικούς χαρακτηριστική υπήρξε η σπάθα (Μαλάμω) του Οδυσσέα Ανδρούτσου (1788/89-1825), ο οποίος μετά το Θρυλικό κατόρθωμα της Γραβιάς ανακηρύχθηκε αρχιστράτηγος της Ανατολικής Στερεάς, κατηγορήθηκε στη συνέχεια από τους αντιπάλους του, και τέλος δολοφονήθηκε, ως γνωστόν, στην Ακρόπολη της Αθήνας τον Ιούνιο του 1825.

1“Θούριος του Τυρταίου” μτφρ. στη δημοτική γλώσσα του Σπυρίδωνος Τρικούπη.

➤ Η πιστόλα ή κουμπούρα είναι το περίφημο όπλο των αγωνιστών του εικοσιένα, συνήθως ασημένιο ή επιχρυσωμένο. Οι πιστόλες είχαν μήκος περίπου 58 εκατοστά και διακρίνονται σε ευρωπαϊκές, ανατολίτικες ή αρβανίτικες. Ήταν μονόκανες και δίκανες. και αποτελούσαν τα όπλα που συνήθως είχαν σχέδια, όπως κανόνια και φυτά, αλλά και σταυρούς και βυζαντινά σχέδια. Εφέροντο στη ζώνη, «σελάχι», του πολεμιστή σε διαμορφωμένες θήκες.

➤ Το καρυοφίλι επίσης αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα όπλα του αγώνα της ανεξαρτησίας. Επρόκειτο για το γαλλικό arquebuse, που έφερε για την πυροδότησή του πυριτόλιθο. Ως κλασικό όπλο της ελληνικής επανάστασης έγινε ο αχώριστος σύντροφος κάθε κλέφτη, κάθε αρματολού. Από τον ήχο του αντηχούσαν οι απόκρημνες ελληνικές βουνοκορφές. Η κάννη του ήταν μακριά σιδερένια και κυλινδρική, ενώ στη χειρολαβή του όπλου υπήρχε και ένας κρίκος για το λουρί του.

➤ Το γιαταγάνι (Yatagan) ήταν κυρίως όπλο τουρκικής καταγωγής, και συχνά λάφυρο αγώνων. Επρόκειτο για ένα κοντό καμπυλώδες μαχαίρι κατασκευασμένο από δεμένο ασάλι. Η λεπίδα του γιαταγανιού σχηματίζει κοίλη καμπύλη στο μέσο και κυρτή στην αιχμή. Τοποθετείτο από τους αγωνιστές στο σελάχι (φαρδιά δερμάτινη ζώνη) που δενόταν στην μέση, και περιείχε θήκες, στις οποίες τοποθετούνταν τα όπλα. Το γιαταγάνι χρησιμοποιείτο κυρίως για γρήγορες επιθέσεις λόγω του μικρού μεγέθους και

βάρουςσεσύγκριση με τις πάλες.

5

Το χατζάρι ήταν ένα μαχαίρι αραβικής προέλευσης (ονομάζεται jambiya) που τοποθετείτο και αυτό στο σελάχι. Το μαχαίρι αυτό συναντάται μέχρι και

σήμερα σε πολλά αραβικά κράτη ως αξεσουάρ της ενδυμασίας των ανδρών.

Ο πέλεκυς (τσεκούρι): αρκετοί αγωνιστές χρησιμοποιούσαν πελέκεις ως επιθετικό όπλο. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Γεώργιος Καραϊσκάκης είχε πάντα ένα ζευγάρι ασημένιους πελέκεις. Οι αγωνιστές του 1821 τους κρεμούσαν στο πλάι τους και τους χρησιμοποιούσαν επιτιθέμενοι με μεγάλη δύναμη προκαλώντας σοβαρά τραύματα και ακρωτηριασμούς στους αντιπάλους. Τα τσεκούρια αυτά ήταν αρκετά λεπτοκαμωμένα με μακριά λαβή, ενώ στην κεφαλή έφεραν σκαλίσματα και ένθετες οθωμανικές επιγραφές.

Ο κεφαλοθραύστης είναι μεταλλικό οθωμανικό αγχέμαχο όπλο που χρησιμοποιείτο στην εκ του σύνεγγυς μάχη. Όπως δηλώνει εξάλλου και το όνομά του, το όπλο αυτό με το ιδιαίτερο σχήμα του επέφερε συντριπτικά πλήγματα στον αντίπαλο, ιδίως στο ακάλυπτο κεφάλι του.

Η παλάσκα : οι παλάσκες είναι μεταλλικές κυρίως θήκες, μέσα στις οποίες οι πολεμιστές τοποθετούσαν αρχικά την πυρίτιδα και τα βόλια τους, και αργότερα τα προετοιμασμένα φυσίγγιά τους, τις λεγόμενες «χαρτούτσες» (cartouches) ή «φουσέκια».